

zahtevam ekonomije. Transformacija, ki je v tem smislu obravnavana kot predelovanje pomenskih in interpretativnih sistemov, zavzema več možnih oblik razvoja in ne zgolj enega končnega rezultata.¹

Knjiga je kljub pomislekom in dilemam, ki jih odpira, za slovenski akademski prostor zelo pomembna, saj prinaša veliko novega in hkrati spodbuja k razmišljanju o samoupravnem socializmu v vsakdanjem življenju ter k oblikovanju nadaljnjih analiz postsocialističnih sprememb. Takšnih iniciativ in raziskav bi moralo biti še več, da bi lahko tudi na Slovenskem končno odprli pot razvoju socialističnih in postsocialističnih študij.

Nina Vodopivec 387

Rajko Marušič, Katja Hrobat (ur.): *Prostori soočanja in srečevanja: spominski zbornik za Boruta Brumna.* Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, 2008, 287 str. (Zbirka Zupaničeva knjižnica; 26)

Zbornik *Prostori soočanja in srečevanja*, ki sta ga uredila Rajko Muršič in Katja Hrobat, prinaša članke, ki so bili predstavljeni na istoimenskem mednarodnem simpoziju, posvečenem Borutu Brumnu, ki je potekal leta 2006 v Ljubljani in Šalovcih. Tematsko posegajo članki na mnoga različna področja, od arheologije, etnologije, afriških in azijskih študij, muzeologije, pa vse do retorike, a vendarle se kot celota navezujejo na dve skupni točki – na željo po razkrinkanju in razumevanju sveta, v katerega je vpet človek, ter na prispevek Boruta Brumna k takšnemu odstiranju tančic, v katere je ovit naš svet. Borutova zapuščina, na katero se naslanjajo članki, je izjemno bogata in v njej diha duh humanista – človeka, ki je svoje delo in življenje posvetil, kot piše Bojan Baskar, razbijanju konformizmov v znanosti ter hoji po poteh, ki so vodile zlasti k tistim, ki so si prizadevali za dostojnejše življenje in katerih glas je bil neslišen. Pričujoči zbornik je poseben, ne samo zato, ker je Borutova zapuščina, ki veje skozi zbrane članke, osupljiva, temveč tudi zato, ker nas kot celota postavlja neprestano v pozicijo, da razmišljamo o sebi kot o etnologih in kulturnih antropologih ter o tem, kako in zakaj “delamo” etnografijo.

Članke, zbrane v zborniku, lahko v osnovi razdelimo na tiste, ki se bolj eksplicitno nanašajo na opis Brumnovega raziskovalnega dela v etnologiji in pomena njegovega dela za etnološko in kulturno antropološko misel pri nas, ter na tiste, ki se nanašajo

¹ Prim. Brumen, Borut in Rajko Muršič (ur.): *Cultural processes and transformations in transition of the Central and Eastern European post-communist countries.* Ljubljana: Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Filozofska fakulteta, 1999, (Etnološka stičišča : 9); Burawoy, Michael in Katherine Verdery (ur.): *Uncertain transition : ethnographies of change in the postsocialist world.* Lanham: Rowman & Littlefield, 1999.

na področja raziskovanja, ki so bila Brumnu blizu. Njegovo etnološko pot najbolj pregledno opiše Bojan Baskar v članku, v katerem ga spremlja vse od njunega srečanja pri terenskem delu v Svetem Petru, zanimanju za antropologijo Sredozemlja, pa do raziskav med Tuaregi v Afriki. Nepriznavanje nacionalnih meja raziskovalnega dela je pri Brumnu stalnica vse od terenskega dela v Sv. Petru, kjer se je oddaljil od beleženja etnografskih značilnosti naroda ter razumel terensko delo kot pot k razumevanju skupnosti v času in prostoru. Prav slednje ga je napeljalo k izpraševanju tem, s katerimi se tedanja etnologija ni ukvarjala – temo meje, migracij in identitete. O terenskem delu ter poziciji etnologa in kulturnega antropologa na terenu se razpiše Rajko Muršič. V članku se posveča predvsem pomenu ustrezne teorije, ki nam omogoča uvid v zbrane podatke. Pri tem se nanaša na prostorski obrat, ki razume in preučuje posameznika kot aktivnega tvornika, ki dejavno sooblikuje svoj prostor bivanja. Ti aktivni prostori tvorjenja so pogosto na obrobju in te marginalne prostore tvornosti je dodobra poznal tudi Brumen, tudi sam tvornik, ki se je nenehno boril proti vsakršnim oblikam dominacije in nestrpnosti. Aktivistično, družbeno odgovorno plat Brumna odsevajo tudi njegovi pogledi na muzej, ki jih v članku navaja Jože Hudales. Ta bolj malo poznana in najzgodnejša plat Brumnovega etnološkega udejstvovanja je zbrana v Brumnovem konceptu družbeno-aktivističnega muzeja, ki je že leta 1987 prinašal tiste zamisli, ki so še danes aktualne in vredne upoštevanja pri snovanju muzejske razstavne politike. Kot že omenjeno, prinaša zbornik tudi članke, ki tematsko izhajajo ali se navezujejo na Brumnovo znanstveno delo in osebno zanimanje, oziroma so mu bile tematsko blizu. To so teme migracij, identitetnih procesov, izumljanja tradicij, marginalne družbene skupine itd., kot tudi prostor Sredozemlja in seveda Prekmurja. Jana Rošker se v svojem razmišljanju o medkulturnih dialogih dotakne pomembnega vprašanja, kako razumeti drugega in pri tem ne podleči centrizmu lastne kulture, iz katerega izhaja naš spoznavni aparat. Odgovor se skriva v konstruiranju bližine in dialogu z drugim ter s tem upoštevanju in poskusu razumevanja emskega pogleda. Z vprašanjem, kako raziskovati in razumeti tistega, ki ga preučujemo na terenu, se ukvarja Boštjan Kravanja, ki predstavi etnologijo očitnega (beleženja tistega, kar nam je očitno) kot pot, ki nas lahko vodi k razumevanju drugih. Da je potrebno na stvari gledati s strani uporabnika, opozarja tudi Bernarda Županek, ko interpretira prisotnost rimskega posodja pri keltskih staroselcih na našem ozemlju. S pogledom s strani uporabnika zavrača prevladujočo interpretacijo, ki izhaja iz pozicije romanizacije in širjenja rimske kulture na slovensko ozemlje. Ustrezen zgodovinski kontekst, ki upošteva družbeno-ekonomska razmerja, je pomemben tudi pri pravilnem razumevanju pašništva v Sredozemlju. Kot v svojem članku o predkapitalistični obliki pašništva piše Dimitrij Mlekuž, lahko neupoštevanje dogajanja v zgodovini privede k brezčasni idealizirani podobi pašništva v Sredozemlju. Odčaranje mitov, prikaz politično-ekonomskega ozadja in motivov izumljanja tradicij ter identitetni procesi, ki se oblikujejo ter pripenjajo na izumljeno tradicijo, so teme, ki se jim posvečata Katarina Juvančič na primeru keltske glasbe ter Alenka Černelič Krošelj na primeru cvička. V svet neenakih razmerij moči in izkoriščanja nas popelje Jaka Repič, ki piše o dvojni naravi migrantske politike v Španiji, ki favorizira zahodnoevropske “migrante”, neevropske migrante pa potiska v polje marginalnosti. Mojca Ramšak se dotakne mobinga – psiho-fizičnega nasilja na delovnem mestu, ki izhaja iz razmerja

neenakosti; bodisi med spoloma bodisi na relaciji podrejeni – nadrejeni ali stari – mladi. Razmerja neenakosti in politike izključevanja se na primeru Romov v svojem članku dotakne Vera Klopčič. Prekmurje spoznamo v zborniku skozi projekt zbiranja “grdih” besed, ki je potekal v Pokrajinskem muzeju Murska Sobota in ki ga predstavlja Jelka Pšajd, ter skozi članek Marije Stanovnik o narečnih pesmih Vilka Novaka.

Zbornik *Prostori soočanja in srečevanja* je več kot le zbornik različnih etnoloških in drugih člankov. Je zbornik, ki je in bo relevanten za marsikaterega etnologa in kulturnega antropologa, ki se in se bo v svojem življenju soočal z etnografijo na terenu. Borut Brumen je s svojim terenskim delom v Svetem Petru in med Tuaregi vnesel v slovensko etnologijo in kulturno antropologijo nov odnos do terenskega dela, ki je podkrepljen tako z dobro prakso kot z ustrežno teorijo in ki presega nacionalne meje. In če moram iz pričujočih besedil potegniti rdečo nit, se ta nanaša prav na etnografsko terensko delo in interpretacijo zbranih podatkov s pomočjo ustreznega teoretskega uvida, ki je v zborniku zastopana skoraj v večini člankov. Ti se nanašajo na vprašanje, kako se lotiti etnografskega terena, kako “delati” etnografski teren, kako razumeti tistega, ki ga preučujemo in s katerim se pogovarjamo, hkrati pa nas opozarjajo na potrebo upoštevanja zgodovinskih, družbenih, političnih in ekonomskih kontekstov, v katerih se odvijajo ali so se odvijali procesi, ki jih preučujemo. Pri tem razmišljanju o terenskem delu so nam na voljo ne samo pogledi piscev zbranih člankov, temveč tudi Brumnova zapuščina etnografskega dela, ki jo zbornik na več mestih opisuje. Zato lahko na zbornik gledamo tudi kot na referenčno literaturo, po kateri lahko posežemo, ko se soočimo z lastnim terenskim delom; z vprašanji, kako se ga lotiti in preučevati tisto, kar je predmet raziskave, kako razumeti naše sogovornike kot tudi sami sebe na terenu.

Zbornik *Prostori soočanja in srečevanja* nam vsekakor ponuja večplastno branje. Lahko ga beremo kot opis Brumnovega etnografskega dela ter njegovega pomena za slovensko etnologijo in kulturno antropologijo. Lahko ga beremo kot izbor člankov, ki prinašajo nova besedila in znanja s področij raziskovanj, ki so bila blizu Borutu Brumnu. Lahko pa ga beremo tudi kot “priročnik” za etnološko terensko delo, v katerem najdemo ideje ali nasvet, ko nam zmanjka orientacije in tal pod nogami, ko se pojavijo dvomi o tem, kar počnemo. Katero plat zbornika bo bralec odkrival, je seveda odvisno izključno od njegovega zanimanja, vsekakor pa ga je vredno brati kot celoto.